

Saksbehandler: Per Kristian Aschim

Referanser:

KM 16/00
KR 12/03
KR 31/03
KR 51/03
KM 10/03
KR 47.1/05
KR 09/07
BM 22/07
KR 26/07
UKM 09/07
SKR 37/07
KR 43/07

Vedlegg:

Dok.nr.	Tittel
KM 9.1.1/07	Ordning for valg av biskop/revisjon av ordning for bispenominasjon. Utredning.
KM 9.1.2/07	Sammendrag av høringsinnspill
KM 9.1.3/07	Orientering om Bispemøtets behandling av saken

Ordning for valg av biskop/revisjon av ordning for bispenominasjon

Sammendrag

Til Kirkerådets møte 7.- 8. juni ble det lagt fram en utredning om revisjon av ordningen for bispenominasjon, på bakgrunn av erfaringene med *Prøveordning for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop* (sak KR 26/07). Utredningen skisserte to forslag, et primært forslag om å utvikle nominasjonsordningen til en bispevalgordning, og et subsidiært forslag om å revidere nominasjonsordningen i lys av erfaringene med prøveordningen. Utredningen er noe bearbeidet vedlagt saksorienteringen.

Forslaget ble sendt på høring til berørte instanser med høringsfrist 1. september 2007. Sammenfatning av høringen ligger ved.

Ungdommens kirkemøte (sak UKM 09/07) gjorde enstemmig vedtak hvor de ønsket stemmerett til ungdomsrådet i det aktuelle bispedømme og Utvalg for ungdomsspørsmål, ved siden av UKM-representantene med tale- og forslagsrett i Kirkemøtet.

Samisk kirkeråd behandlet saken på sitt møte 4.-5. september (sak SKR 37/07) og foreslo at Samisk kirkeråd skulle gis en rolle i prosessen i de tre nordligste bispedømmene, samt Hamar og Oslo.

Kirkerådet anbefaler følgende for Kirkemøtet (jfr. forslag til vedtak):

Kirkerådet anser en valgordning med de hovedtrekk som er skissert i utredningen som den mest tjenlige fremgangsmåte for å utpeke biskoper i Den norske kirke, enten den endelige myndighet til å utnevne biskoper ligger hos Kongen (kirkelig statsråd) eller myndigheten til å utkåre biskoper helt og fullt tillegges kirkelige organer i en framtidig kirkeordning.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å be regjeringen om å innføre en ordning med bispevalg, (og dermed å gå inn på en selvbegrensning av sin myndighet ved bispeutnevnelser). Denne ordningen anbefales i hovedtrekk utformet slik den er skissert i vedlagte utredning.

Hvis det viser seg å være grunnlovsmessige hindringer for innføring av bispevalg, anbefaler Kirkerådet subsidiært en omfattende revisjon av nominasjonsordningen, i samme retning som den beskrevne valgordning.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

- A. Kirkemøtet anser en valgordning med de hovedtrekk som er skissert i utredningen som den mest tjenlige fremgangsmåte for å utpeke biskoper i Den norske kirke, enten den endelige myndighet til å utnevne biskoper ligger hos Kongen (kirkelig statsråd) eller myndigheten til å utkåre biskoper helt og fullt tillegges kirkelige organer i en framtidig kirkeordning.
- B. Kirkemøtet ber Kultur- og kirkedepartementet utforme regler for valg av biskop med følgende hovedelementer:
 1. Det etableres et nominasjonsorgan bestående av det aktuelle bispedømmeråd, bispemøtets preses og to leke medlemmer av Kirkerådet.
 2. Bispedømmerådet kunngjør i god tid når nominasjon skal foretas. Alle menigheter /stemmeberettigede ved bispevalg varsles formelt om at en kan sende inn forslag på kandidater, men at bispedømmerådet står fritt i forhold til disse forslagene.

3. Nominasjonsorganet nominerer 5-7 kandidater. Avstemningen skjer ved at medlemmene i nominasjonsorganet stemmer på 3-5 kandidater. Deretter voterer det over kandidater til ytterligere to plasser, plass for plass.
4. Det skal nomineres kandidater av begge kjønn.
5. Etter nominasjonen gis det en frist (anbefalt: en måned) for å stille alternative kandidater til bispedømmerådets nominasjon. Minst 30 stemmeberettigede (alle kategorier – både i og utenfor det aktuelle bispedømme) ved bispenominasjon fra minimum 3 forskjellige prostier kan gå sammen om å stille kandidater (områder utenfor bispedømmet regnes i denne sammenheng som 1 prosti).

Menighetsrådsmedlemmer inngår enkeltvis i antallet stemmeberettigede som kan stille kandidater.

Nominasjonsorganet kontrollerer at reglene for supplerende nominasjon er fulgt og fører kandidater fremkommet på denne måte opp på den samlede kandidatliste.
6. I den følgende avstemning er det bare tillatt å stemme på de kandidater som er fremkommet gjennom nominasjon i nominasjonsorganet, eller ved supplerende nominasjon.
7. Nominasjonsorganet gjennomfører intervju / utspørring av kandidatene. Svarene offentliggjøres og ledsager presentasjonen av kandidatene.
8. Valget administreres av Kirkerådet.
9. Ved valget har følgende grupper stemmerett:

Menighetsråd, prester og vigslede kateketer, diakoner og kantorer i det aktuelle bispedømmet.

Kirkemøtets medlemmer pluss prestenes varamedlemmer, de tre teologiske fakulteters og Ungdommens kirkemøtes representanter med tale- og forslagsrett i Kirkemøtet.

Samisk kirkeråd ved bispevalg i de tre nordligste bispedømmene, Hamar og Oslo.
10. Stemmegruppene fra det aktuelle bispedømmet teller 2/3, andre stemmegrupper teller 1/3. Stemmer fra menighetsråd/leke stemmeberettigede teller 1/2, stemmer fra prester og vigslede kirkelige tilsatte teller 1/2.

Dette medfører følgende fordeling av stemmetyngde mellom de ulike grupper stemmeberettigede:

Stemmene fra menighetsrådene i det aktuelle bispedømmet teller 1/3 (halvparten av bispedømmestemmene).

Stemmene fra prestene og vigslede kateketer, diakoner og kantorer teller til sammen 1/3 (halvparten av bispedømmestemmene). Det fastsettes et rimelig forhold mellom prestenes og de øvrige vigslede gruppenes stemmer (f.eks. 3-1).

Stemmene fra de geistlige medlemmer av Kirkemøtet (inklusive prestenes varamenn og representantene for de tre teologiske fakulteter) teller 1/6. Biskopenes stemmer teller 2, de øvrige prestestemmer 1.

Stemmene fra de leke medlemmer av Kirkemøtet (inklusive Ungdommens kirkemøtes representanter) teller 1/6.

11. De enkelte menighetsrådsmedlemmer stemmer hver for seg. Medlemmer av samme menighetsråd teller til sammen som 1/1 stemme. Øvrige stemmeberettigede avgir individuell stemme.
 12. Menighetsrådsstemmene vektet i forhold til soknets medlemstall etter følgende tabell:

0-500 medlemmer	–	vektall 1
501-1000 medl.	–	vektall 2
1001-2000 medl.	–	vektall 3
2001-3000 medl.	–	vektall 4
3001-5000 medl.	–	vektall 5
5001-7000 medl.	–	vektall 6
7001-10000 medl.	–	vektall 7
10001- medl.	–	vektall 8
 13. De stemmeberettigede stemmer på 1 kandidat.
 14. Kirkerådet teller opp stemmene og regner sammen valgresultatet. Resultatet presenteres stemmegruppe for stemmegruppe og samlet.
 15. En kandidat som oppnår samlet stemmeandel (etter vekting) over 50 % vinner valget. Hvis ingen oppnår dette, går de to med størst stemmeandel (etter vekting) videre til 2. valgomgang.
 16. Valgresultatet bekreftes i kirkelig statsråd, og den kandidat som har fått en stemmeandel (etter vekting) over 50 % utnevnes til biskop.
- C. Dersom det er grunnlovsmessige hindringer for innføring av bispevalg, ber Kirkemøtet om at *Regler for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop* revideres i samme retning som den beskrevne valgordning.

Saksorientering

Til Kirkerådets møte 7.- 8. juni ble det lagt fram en utredning om revisjon av ordningen for bispenominasjon, på bakgrunn av erfaringene med *Prøveordning for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop*. Utredningen skisserte to forslag, et primært forslag om å utvikle nominasjonsordningen til en bispevalgordning, og et subsidiært forslag om å revidere nominasjonsordningen i lys av erfaringene med prøveordningen.

Kirkerådet gjorde følgende vedtak (sak KR 26/07):

1. Kirkerådet tar det framlagte forslag til innføring av bispevalgordning, subsidiært revisjon av ordning for bispenominasjon, til etterretning med de merknader som fremkom i møtet.
2. Forslaget sendes på høring med frist 1. september 2007.
3. Bearbeidet forslag med oppsummering av høringen legges fram for Kirkerådet i september 2007.

Saken ble etter Kirkerådsmøtet sendt på høring til alle biskoper og bispedømmeråd, et utvalg på 49 menighetsråd av forskjellig størrelse og beliggenhet, alle proster, de teologiske fakulteter og rektorer ved de praktisk-teologiske seminarer, KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon, yrkessammenslutninger som organiserer kirkelige arbeidstakere og Norsk kvinnelig teologforening, med høringsfrist i henhold til vedtaket pkt. 2 (se vedlagte liste over høringsinstanser og vedlagte hørings skjemaer).

Det ble også fremmet en sak til Ungdommens kirkemøte om "Revisjon av ordning for bispenominasjon – Grupper som har røysterett ved bispenominasjon/bispeval" (sak UKM 09/07).

Ungdommens kirkemøte

Ungdommens kirkemøte 23.- 27.6.2007 gjorde følgende enstemmige vedtak (sak UKM 09/07):

Ungdommens kyrkjemøte er enig i at det er nødvendig med ein revisjon av ordninga for bispenominasjon når det gjeld kva for grupper i kyrkja som har røysterett ved nominasjon/bispeval. Gjennom historia har ein ved fleire høve tilpassa denne ordninga til endringar i samfunn og kyrkje.

UKM set stor pris på og støttar i hovudsak resonnementet og tilrådingane som er gjort i saksframlegget til UKM, men trur at det kan bli betre på nokre punkt:

Sentral- eller heilskapskyrkjelege aktørar med røysterett:

UKM støttar demokratiseringsprosessen i kyrkja der røysteretten til prostane og teologi-professorane i landet blir erstatta med røysteretten til dei geistlege og leke

medlemer av Kyrkjemøtet, inklusive delegatane frå UKM, Ungdomsutvalget for Den norske kyrkja og representantane for dei teologiske fakulteta.

Grupper i bispedømmet som har røysterett:

UKM meiner at det er naturleg etter at ein i mange år har bygt opp ein struktur for ungdomen sin representasjon i bispedømmet med ungdomsting og ungdomsråd, at ungdomsrådet i det aktuelle bispedømmet hadde fått røysterett ved bispenominasjon/ bispeval i bispedømmet sitt.

UKM ønskjer vidare at ein ser på moglegheita for at delegatane frå UKM også får alminneleg røysterett på heile KM.

Ungdommens kirkemøte ønskjer i tillegg til utredningens forslag om stemmerett for UKM-delegatane i Kirkemøtet, at også Utvalg for ungdomsspørsmål og ungdomsrådet i det aktuelle bispedømmet får stemmerett.

Det foreslås å vurdere å etterkomme Ungdommens kirkemøtes ønske om at ungdomsrådet i det aktuelle bispedømmet får stemmerett, i tillegg til UKM-delegatane til Kirkemøtet. På den måten kommer ungdomsstemmene til orde både på landsbasis og i det aktuelle bispedømmet. Det anbefales ikke at Utvalg for ungdomsspørsmål gis stemmerett, siden ungdomsinteressene på landsplan kommer til orde gjennom UKM-delegatane.

Sammenfatning av høringen

Sammenfatning av høringen ble lagt fram til Kirkerådets møte 13.-14.september. På grunn av den korte tiden som sto til rådighet, fikk sammenfatningen form av en sammenstilling av høringsinstansenes ytringer, med korte kommentarer fra sekretariatet. Sammenfatningen er bearbeidet etter Kirkerådsmøtet og vedlagt saken.

Det er stor grad av tilslutning til utredningens hovedprinsipper fra høringsinstansene. Alle bispedømmeråd (Nord-Hålogaland BDR har ikke uttalt seg) med unntak av et mindretall i Nidaros bispedømmeråd, går primært inn for bispevalgordning. Det gjør også Nord-Hålogaland biskop, 12 av 16 menighetsråd og 11 av 14 proster, Misjonshøgskolen, KA, Presteforeningen og Kirkeansatte. Litt over halvparten av disse ønsker bispevalgordning uansett, mens litt under halvparten subsidiært ønsker revidert nominasjonsordning. En prost ønsker subsidiært dagens nominasjonsordning.

Et mindretall i Nidaros bispedømmeråd og fire menighetsråd går inn for revidert nominasjonsordning.

NKTF og to proster går inn for videreføring av dagens nominasjonsordning.

Teologisk fakultet og Praktisk-teologisk seminar går begge primært inn for utsettelse og utredning av ytterligere alternativer, Teologisk fakultet subsidiært inn for dagens nominasjonsordning.

Fagforbundet og en prost går inn for utlysning av bispestillinger.

Samisk kirkeråd

Samisk kirkeråd drøftet saken på sitt møte 4.- 5. sept. (sak SKR 37/07) og gjorde følgende vedtak:

1. Samisk kirkeråd slutter seg til høringsvaret fra Nord-Hålogaland biskop og henstiller Kirkerådet om å vektlegge dette innspillet i saksdokumentet til Kirkemøtet 2007:

- *Den foreslåtte vektingen mellom menighetsrådene i forhold til folketall kan slå veldig negativt ut i Nord-Hålogaland hvor det er svært mange små menigheter. De få store menighetene kan da få veldig stor innvirkning på det samlede resultatet. Det er uheldig i et flerkulturelt bispedømme med til dels store regionale forskjeller. Dette vil bety at for eksempel samiske menigheter får en langt svakere stemme ved bispevalg/ bispenominasjon.*
- *Det anmodes om at samisk kirkeliv legges inn i kriteriene for utspørring og vurdering av bispekandidater i de tre nordligste bispedømmene og Oslo bispedømme.*

2. Samisk kirkeråd ønsker forslags- og stemmerett ved bispevalg i de tre nordligste bispedømmene samt Hamar.

Kirkerådets behandling

Til kirkerådsmøtet 13.-14. september (sak KR 43/07) var det ikke gjort innholdsmessige endringer i utredningen som utgjorde det vesentlige av saksorienteringen til sak KR 26/07. Denne saksorienteringen ble derfor ikke sendt ut på nytt. Utredningen er etter Kirkerådets møte utvidet med to avsnitt, om "Hovedtrekk ved Den norske kirkes forståelse av bispetjenesten" og en "kort betraktning over de rettslige rammevilkår". Den bearbejdede utredningen følger vedlagt.

Terje Fonk fremmet forslag om tilføyelse av parentes i vedtaks punkt B5: (områder utenfor bispedømmet regnes i denne sammenheng som 1 prosti). Forslaget ble vedtatt med 9 mot 6 stemmer.

Det ble fremmet forslag om å stryke parentesen (evt. også ungdomsrådet) i B9. Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Tore Johnsen fremmet forslag om tilføyelse i vedtaks punkt B9: Samisk kirkeråd ved bispevalg i de tre nordligste bispedømmene, Hamar og Oslo. Forslaget ble vedtatt med 12 mot 3 stemmer.

Det ble foretatt separat avstemning om vedtakspunkt B12, som ble vedtatt beholdt mot 2 stemmer.

Forslag til vedtak med disse endringene ble deretter enstemmig vedtatt.

Kirkerådets anbefaling til Kirkemøtet

Kirkerådet anbefaler følgende for Kirkemøtet (jfr. forslag til vedtak):

Kirkerådet anser en valgordning med de hovedtrekk som er skissert i utredningen som den mest tjenlige fremgangsmåte for å utpeke biskoper i Den norske kirke, enten den endelige myndighet til å utnevne biskoper ligger hos Kongen (kirkelig statsråd) eller myndigheten til å utkåre biskoper helt og fullt tillegges kirkelige organer i en framtidig kirkeordning.

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å be regjeringen om å innføre en ordning med bispevalg (og dermed å gå inn på en selvbegrensning av sin myndighet ved bispeutnevnelser). Denne ordningen anbefales i hovedtrekk utformet slik den er skissert i den vedlagte utredningen.

Hvis det viser seg å være grunnlovsmessige hindringer for innføring av bispevalg, anbefaler Kirkerådet subsidiært en omfattende revisjon av nominasjonsordningen, i samme retning som den beskrevne valgordning.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Forslag til vedtak innebærer at det må tas initiativ overfor Kultur- og kirke departementet og regjeringen for å få utformet nye regler for valg av biskop, eventuelt revisjon av reglene for nominasjon m.v. ved utnevning av biskop. Hvis denne ordningen blir i tråd med forslag til vedtak, vil Kirkerådet ved en valgordning overta administrasjonen av bispevalgene. Dette må i så fall innarbeides i sekretariatets arbeidsoppgaver og vil innebære et merarbeid i forhold til dagens arbeidsoppgaver for sekretariatet.